

Fiolstræde 17 ■ Postboks 2188 ■ DK-1017 København K
Telefon: 77 41 77 41 ■ Telefax: 77 41 77 42 ■ Email: fbr@fbr.dk

Europaudvalget
Folketinget
Christiansborg Slotsplads 1
1218 København K

Udgiver af
Tænk+Test

Villy Dyhr
Dok. FBR Lib:10530.1/ph

EUROPAUDVALGET
Alm. del - bilag 250 (offentligt)

21. november 2002

Møde i Europaudvalget 22. november 2002

På Europaudvalgets møde fredag den 22. november 2002 kl. 11 er bl.a. følgende på dagsordenen:

1. Rådsmøde (konkurrenceevne) den 26. november 2002
2. Rådsmøde (landbrug og fiskeri) den 27.-29. november 2002

Se vedlagte bilag, hvor Forbrugerrådet kommenterer udvalgte punkter på dagsordenen:

1. Rådsmøde (konkurrenceevne) den 26. november 2002

Pkt. 3.a. Bæredygtig udvikling - opfølgning på Johannesburg

Notat til Europaudvalget:

Generelt lever handlingsplanen fra FN's topmøde om bæredygtig udvikling (WSSD) ikke op til forbruger- og miljøorganisationers forventninger. Der blev dog opnået enighed om to områder af stor betydning for forbrugere: et 10-års program for bæredygtigt forbrug og produktion samt virksomheders sociale ansvar.

Pkt. 3.b. Bæredygtig udvikling - fællesskabets kemikaliepolitik

Høringssvar af 31. marts 2001 til Miljøstyrelsen:

Forbrugerrådet ønsker, at:

- hvidbogen også skal omfatte importerede produkter, fx tekstiler, computere, smykker, legetøj, møbler og pyntegenstande.
- forbud mod CMR-, hormonforstyrrende, persistente, bioakkumulerbare og stærkt allergene stoffer, uanset hvilke mængder de bruges i.
- 1 ton-grænsen fjernes, så samtlige ca. 100.000 stoffer vurderes.
- EU's kemikalie Lovgivning bliver minimumskrav for produkter, hvor der eksisterer speciallovgivning (fx kosmetikdirektivet).
- Forbrugere får fuld varedeklaration for, hvilke kemiske stoffer et produkt indeholder.

Pkt. 4. Bioteknologi: Strategi og handlingsplan (opfølgning på DER i Stockholm, Barcelona og Sevilla og Kommissionens meddelelse om en strategi for bioteknologi) - drøftelse / Rådskonklusioner.

Høringssvar af 5. april 2002 til Forbrugerstyrelsen:

Forbrugerrådet kan støtte, at Danmark fastholder sin tilslutning til moratoriet.

Pkt. 8. Konkurrencepolitik: Forslag til Rådets Forordning om gennemførelse af konkurrencereglerne i traktatens artikel 81 og 82 og om ændring af forordning (EØF) nr. 1017/68, (EØF) nr. 2988/74, (EØF) nr. 4056/86 og (EØF) nr. 3975/87 (gennemførelsesforordning til traktatens artikel 81 og 82), KOM(00)582 - politisk enighed.

Notat til Europaudvalget:

Generelt er Forbrugerrådet positive over for en decentralisering, der betyder en mere effektiv overvågning af markedet og en bedre håndtering af de konkurrencemæssige problemer. Det er dog Forbrugerrådets opfattelse, at hvis en decentralisering faktisk skal medføre mere effektivitet, er det nødvendigt at sikre, at de nationale konkurrencemyndigheder har kompetencerne og ressourcerne til at håndtere sagerne kompetent, uvildigt og effektivt.

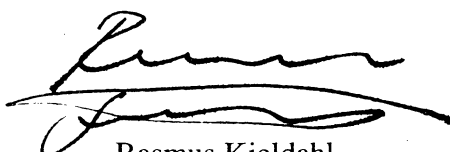
2. Rådsmøde (landbrug og fiskeri) den 27.-29. november 2002

Pkt. 3. Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om genetisk modificerede fødevarer og foderstoffer, KOM(01)425 - politisk enighed / åben debat.

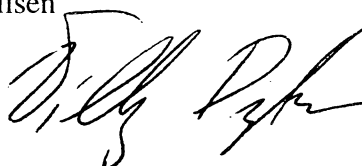
Brev af 18. november 2002 til fødevareministeren / notat til Europaudvalget:

Forbrugerrådet mener alt i alt, at det danske formandskabs kompromisforslag til GMO-mærkningsregler indeholder en række forbedringer for forbrugerne, selvom ikke alle Parlamentets ændringsforslag er imødekommet og dermed heller ikke lever op til Forbrugerrådets krav. Mærkning af animalske produkter for GMO-fodrede dyr er ikke omfattet, men dette kan accepteres, hvis den danske regering vil arbejde for en senere stramning af reglerne. Indhold af ikke-godkendte GMO'er kan accepteres i en overgangsperiode. Indhold af godkendte GMO'er på 1% kan imidlertid ikke accepteres, hvis dette benyttes som en bagvej til at vedtage alt for høje grænseværdier i såsæd på 0,3-0,7%.

Med venlig hilsen

Rasmus Kjeldahl
Direktør

Villy Dyhr
Afdelingschef

Notat - Europaudvalgets møde 22. november 2002

Pkt. 3.a. Bæredygtig udvikling - opfølgning på Johannesburg

Generelt lever handlingsplanen fra FN's topmøde om bæredygtig udvikling (WSSD) ikke op til forbruger- og miljøorganisationers forventninger, idet der på helt centrale områder, blandt andet energi, ikke var enighed om at sætte specifikke mål og tidsfrister. Der blev dog opnået enighed om to områder af stor betydning for forbrugere.

For det første et **10-års program for bæredygtigt forbrug og produktion**, der skal have til formål at ændre forbrugsmønstre. Programmet er stadig meget åbent, så der ligger et stort arbejde i at få det konkretiseret.

For det andet **virksomheders sociale ansvar**, hvor det er centralt for forbrugerorganisationer at få aspektet omkring forbrugerrettigheder inkluderet i arbejdet med at konkretisere virksomheders sociale ansvar.

Miljøstyrelsen
Kemikaliekontoret
Strandgade 29
1401 København K

31. marts 2001
HS/ph

EU's Hvidbog om Strategi for en ny Kemikaliepolitik

Miljøstyrelsen har med brev af 1. marts 2001, j.nr. M 711/17-0118, bedt om kommentarer til "Kommissionens hvidbog. Strategi for en ny kemikaliepolitik". KOM(2001) 88 endelig af 27.2.2001.

Forbrugerrådet støtter, at:

- kemikaliehvidbogens overordnede formål er en bæredygtig udvikling.
- EU's kemikaliepolitik skal sikre et højt beskyttelsesniveau for menneskets sundhed og miljøet, både for nuværende og for kommende generationer.
- man benytter forsigtighedsprincippet.
- substitution af farlige stoffer med mindre farlige stoffer tilskyndes.
- registrerings- og vurderingssystemet REACH overvejes finansieret gennem gebyrer.

Forbrugerrådet ønsker, at:

- hvidbogen også skal omfatte importerede produkter, fx tekstiler, computere, smykker, legetøj, møbler og pyntegenstande.
- forbud mod CMR-, hormonforstyrrende, persistente, bioakkumulerbare og stærkt allergene stoffer uanset hvilke mængder de bruges.
- 1 ton-grænsen fjernes, så samtlige ca. 100.000 stoffer vurderes.

- EU's kemikalielovgivning bliver minimumskrav for produkter, hvor der eksisterer speciallovgivning (fx kosmetikdirektivet).
- forbrugere får fuld varedeklaration for, hvilke kemiske stoffer et produkt indeholder.

Indledning

I indledningen står der, at kemikaliepolitikens overordnede formål er en bæredygtig udvikling. Dette er en meget positiv formulering.

Det beskrives ligeledes, at kemiske stoffer kan være årsag til alvorlige sundhedsproblemer, føre til for tidlig død, medføre alvorlige miljøskader samt forårsage testikelkræft hos unge mænd og allergier. Kommissionen skriver også, at årsagen til den stærke stigning i allergier endnu ikke er klarlagt, men meget tyder på, at visse kemikalier spiller en rolle for den øgede allergiforekomst.

Der står derefter, at det er forståeligt, at folk er bekymrede over, at deres børn udsættes for ftalater, og over at man kan finde bromerede flammehæmmere i modermælk. Kommissionen skriver, at disse stoffer er omfattet af Kommissionens forslag til forbud, men at der går for lang tid, inden lovgivningsprocessen er ført til ende.

Forbrugerrådet mener at Kommissionen i en kemikaliestrategi bør tydeliggøre, at stoffer, der skader menneskets sundhed, forbydes uden en risikovurdering.

I indledningen står der også, at EU's kemikaliepolitik skal sikre et højt beskyttelsesniveau for menneskers sundhed og miljøet, både for nuværende og kommende generationer. Men der står også, at den skal tilgodese et effektivt fungerende marked og en konkurrencedygtig kemisk industri. For at opnå disse mål står der, at forsigtighedsprincippet skal benyttes. For at opnå bæredygtighed vil Kommissionen tage hensyn til økologiske, økonomiske og sociale aspekter på en afbalanceret måde.

Forbrugerrådet mener at resten af Kommissionens hvidbog bør afspejle det, der står i indledningen. For at sikre et højt beskyttelsesniveau er det en nødvendighed at forbyde sundheds- og miljøskadelige stoffer.

2.1 Væsentlige problemer, der blev konstateret ved gennemgangen

I hvidbogen står, at der i dag markedsføres 300.000 stoffer over 1 ton. Det betyder, at 70.000 stoffer markedsføres under 1 ton. Hvidbogen foreslår senere, at man kun vil registrere stoffer over 1 ton. Dvs. at 70.000 stoffer ikke vurderes.

Forbrugerrådet ønsker samtlige 100.000 stoffer registreret. Rådet mener kun det er muligt at sikre forbrugernes sundhed og sikkerhed, hvis industri, myndigheder og forbrugere ved hvilke stoffer der indgår i alle produkter.

2.3. De centrale elementer i strategiforslaget

Beskyttelse af menneskers sundhed og fremme af et miljø uden giftstoffer

Kommissionen foreslår, at hvis en producent eller en importør bruger mere end 1 ton pr. år af et bestemt kemisk stof, skal det registreres i en central database. Skæringsdatoen for denne registrering er år 2012.

I den nuværende kemikalielov skal nye stoffer registreres, hvis de produceres i mængder over 10 kg. Hvis man benytter sig af grænsen på 1 ton i stedet for 10 kg, betyder det, at det kun er 30.000 ud af de 100.000 kemiske stoffer, som vil blive vurderet.

Forbrugerrådet mener ikke at grænsen på 1 tons er acceptabel. 70% af alle nyregistrerede stoffer indeholder en eller anden grad af farlighed, så de skal på Listen over Farlige Stoffer. Hvis det antages at det samme gør sig gældende for allerede eksisterende stoffer, betyder det, at ca. 70% af de 70.000 stoffer, som man ikke agter at undersøge, burde være på Listen over Farlige Stoffer. Forbrugerrådet mener ikke Kommissionen udøver tilstrækkelig forbrugerbeskyttelse med 1 tons grænsen.

Bestemte tidsfrister

Det beskrives, at Kommissionen vil behandle "fortidens synder", samt at disse stoffer skal testes inden 5 år.

I stedet for at skrive inden 5 år, bør der stå en dato.

Fordeling af ansvaret langs hele fremstillingskæden

Det beskrives, at producenter af præparater og andre downstream-brugere bliver pålagt at vurdere sikkerheden ved deres produkter for så vidt angår den del af livscyklussen, som de bidrager til, herunder bortskaffelse og affaldshåndtering.

Forbrugerrådet mener at det bør specificeres:

1. Hvilken metode vil man bruge til at analysere bortskaffelsen og affaldshåndteringen?
2. I hvilket omfang skal sådan en vurdering af sikkerheden udføres?
3. Er det meningen, at hver enkelt downstream-bruger skal indsende livscyklusanalyse, før de sælger et produkt?

Derudover bør downstream-brugernes vurderinger sammenkøres, så der ikke foretages dobbeltarbejde.

Godkendelse af meget problematiske stoffer

Overskriften på dette afsnit får læseren til at tro, at man vil godkende meget problematiske stoffer. Forbrugerrådet mener ikke det er til fordel for forbrugernes sundhed, at der sker en godkendelse af meget problematiske stoffer. Meget problematiske stoffer bør forbydes. Dette afsnit bør afspejle Hvidbogens overordnede formål som er bæredygtig udvikling.

Hormonforstyrrende stoffer: Hvis Kommissionen vil leve op til ansvaret om at arbejde for en bæredygtig udvikling, må Kommissionen sørge for, at menneskeracen kan overleve. Hvis Kommissionen fortsat accepterer, at hormonforstyrrende stoffer eksisterer på markedet, er det svært at se princippet om bæredygtighed efterlevet. Forbrugerrådet ønsker at hormonforstyrrende stoffer forbydes uden risikovurdering.

Allergifremkaldende stoffer: Det koster 29 mia. euro om året i Europa at behandle allergi. Derudover er nogle af disse allergiske mennesker uarbejdsdygtige pga. sygdom. Derfor mener Forbrugerrådet at det vil være i tråd med en bæredygtig udvikling at forbyde meget allergifremkaldende stoffer.

Substitution af farlige kemiske stoffer

Afsnittet bør udbygges nærmere. Der bør stå, hvordan Kommissionen har tænkt sig at få industrien til at substituere farlige stoffer med mindre farlige stoffer. Dette kunne for eksempel være i form af høje afgifter på farlige stoffer og en økonomisk gevinst ved at bruge ufarlige stoffer.

Befolkningen bør have ret til adgang til oplysninger om de kemiske stoffer, de udsættes for, skriver Kommissionen i Hvidbogen, og det er Forbrugerrådet helt enig i. Men Forbrugerrådet mener, at Hvidbogen mangler en beskrivelse af, hvilke oplysninger man vil give forbrugerne. Forbrugerrådet foreslår, at der først og fremmest indføres fuld varedeklaration for samtlige kemiske stoffer, der indgår i forbrugerprodukter.

Forbrugerrådet kan ikke støtte, at kommercielt følsomme oplysninger skal beskyttes. Befolkningen har ret til adgang om oplysninger, og industrien vil til en hver tid komme og påstå, at lige præcis deres oplysninger er følsomme oplysninger. Derfor skal det være ens for al industri, at alle oplysninger skal være tilgængelige.

Testkrav på et globalt marked

Importører af kemiske stoffer og kemiske produkter vil blive pålagt at vurdere deres kemikaliers sikkerhed og bære en del af testomkostningerne.

Forbrugerrådet mener at dette testkrav bør gælde importører af alle slags produkter og ikke kun importører af stoffer og kemiske produkter. Det er foreslået, at undersøgelser af kemiske stoffers farlige egenskaber, som er udført i USA, skal bruges i EU og omvendt. Forbrugerrådet støtter dette forslag.

Udviklingslandene

Der står, at udviklingslandene for det meste er importører og ikke eksportører af kemikalier, og at indførelse af undersøgelseskrav i EU vil sikre, at der er foretaget en vurdering af de kemikalier, som udviklingslandene importerer. Endvidere står der, at udviklingslandene importerer langt størsteparten af deres kemikalieforbrug.

Hvis det i fremtiden fortsat vil være tilladt at producere CMR + hormonforstyrrende + allergifremkaldende stoffer mener Forbrugerrådet at udviklingslandene vil bruge de samme kemikalier, som de altid har brugt, og de vil måske bruge endnu farligere kemikalier, idet de slet ikke er omfattet af de regler, der gælder i EU.

Det er svært at se, hvilke incitament Hvidbogen giver udviklingslandene til at bruge mindre skadelige kemikalier. Incitamentet bør skærpes.

Med den store andel af importerede produkter, der findes i Europa, bør EU's kemikaliestrategi også omfatte importerede produkter for at sikre et acceptabelt forbrugerbeskyttelsesniveau.

3. Viden om kemiske stoffer

I dette afsnit bør det indføres, at vurdering af kemiske stoffer bør foregå med en computermodel, således at man hurtigt kan få vurderet mange stoffer. Forbrugerrådet kan støtte,

at en klassificering udløser en mærkning af stoffet på emballagen, så forbrugeren får oplysning om stoffets egenskaber og vejledning om, hvordan det kan anvendes sikkert.

Der står, at hvis et kemisk stof klassificeres som kræftfremkaldende, mutagent eller reproduktionstoksisk udløser det i dag en begrænset foranstaltning over for forbrugerne. Den nye kemikaliestrategi bør foreslå, at sådanne stoffer forbydes fuldstændig.

3.1. Iboende egenskaber

Forbrugerrådet mener at en mådenat nedbringe antallet af dyreforsøg på kan være ved at forbyde farlige stoffer uden risikovurdering, men ud fra eksisterende viden incl. QSAR computervurdering forbyde stofferne. Dette vil nedbringe antallet af dyreforsøg, fordi det ikke er nødvendigt at bruge dyreforsøg på et stof, det er forbudt at producere.

Tiltag 3B: Undersøgelse af nye og eksisterende stoffer.

Det foreslås, at den nuværende grænse på 10 kg for obligatorisk undersøgelse af stoffer bør sættes op. Dette er Forbrugerrådet uenig i. Alle stoffer bør undersøges, uanset hvilke mængder de produceres i. Det er overordentligt væsentligt for, at de 70.000 stoffer, der bliver brugt i mængder mellem 0 kg og 1 ton, får mulighed for at blive undersøgt for deres risiko.

Tiltag 3E: Krav til stoffer, der markedsføres som bestanddele af produkter.

Forbrugerrådet er meget utilfreds med dette afsnit, fordi Kommissionen foreslår, at hvis legetøj og tekstiler er fremstillet uden for EU, skal de kemiske stoffer hverken registreres eller undersøges.

Det er uacceptabelt. Forbrugerne vil, hvis det vedtages, være omgivet af ekstremt mange produkter, som indeholder kemiske stoffer, der hverken er undersøgt eller registreret.

3.2 Forskning og validering

Det er vigtigt at udvikle alternative metoder til dyreforsøg. I dette afsnit bør det skrives ind, at benyttelse af computermodel QSAR kan være med til at nedbringe antallet af dyreforsøg.

3.4. Cost/benefit

Det er beskrevet, at administrationsomkostninger ved grundmaterialeundersøgelser skal dækkes gennem en gebyrordning. Hvidbogen mangler en præcision af, hvem der skal betale disse gebyrer, og hvor store de skal være. Forbrugerrådet foreslår, at gebyrerne skal være af en sådan størrelsesorden, at de dækker de udgifter, som fællesskabet har ved behandlingen af industriens sager, og at industrien betaler, hver gang de søger om anmeldelse af et nyt stof.

Det beskrives også, at systematisk undersøgelse af nye stoffer har vist, at 70% af dem er farlige. Det betyder, at 70% af de 70.000 stoffer, som Hvidbogen foreslår, at man slet ikke skal undersøge, faktisk er farlige for Europas befolkning i et eller andet omfang. I cost/benefit-analysen bør det indgå, at der bruges 29 mia. euro om året i Europa på at behandle allergi, samt at hvis man forbyder sensibiliserende stoffer, vil man på længere sigt have en nedsat omkostning ved behandling af allergi, idet de allergiske symptomer ikke vil opstå. Dette perspektiv bør indgå i cost/benefit-analysen, således at det tydeligt fremgår, at man ved et forbud mod de farlige kemiske stoffer vil spare mange ressourcer.

4. Et nyt system for kemikaliekontrol - REACH-systemet

Det beskrives, at det kun er eksisterende stoffer og nye stoffer, hvoraf der produceres over 1 ton, som skal registreres. Forbrugerrådet foreslår, at 1 ton slettes.

Det foreslås, at der sker en godkendelse af CMR-stoffer og POP-stoffer. Forbrugerrådet tager stærkt afstand fra, at man godkender brugen af disse stoffer. Disse stoffer skal efter rådets mening forbydes med det samme.

4.1. Registrering

Der er opstillet 7 punkter, som beskriver, hvilke oplysninger registreringsdossieret skal indeholde. Efter Forbrugerrådets opfattelse bør det anføres, at registreringsdossieret også skal indeholde oplysninger om livscyklusanalyse (LCA) og forventet affaldshåndtering.

4.2. Vurdering

I dette afsnit beskrives det, hvordan myndighederne skal vurdere oplysninger, der indgives af industrien. Forbrugerrådet foreslår, at man i dette afsnit beskriver en registreringsafgift, som industrien skal betale til European Chemical Bureau.

4.3. Godkendelse af meget problematiske stoffer

Som tidligere nævnt bør disse stoffer ikke godkendes, men forbydes. På listen har man skrevet stoffer, som er kræftfremkaldende, mutagene eller reproduktionstoksiske og stoffer med POP-egenskaber. Der bør yderligere tilføjes stoffer med sensibiliserende og hormonforstyrrende egenskaber. I afsnittet skrives det direkte, at myndighederne skal træffe afgørelse inden for en rimelig frist efter indgivelse af en risikovurdering, så stoffet ikke automatisk forbydes, fordi der ikke er givet godkendelse. Forbrugerrådet frygter, at der sker en for rundhåndet godkendelse af CMR-stoffer, POP-stoffer og stoffer med hormonforstyrrende effekt.

Industrien skal spille en proaktiv rolle, og i godkendelsesproceduren er det nødvendigt at udvikle analyseværktøjer til overvågning af eksponeringen. Det er væsentligt at påpege, at industrien bør stå for udviklingen af disse analyseværktøjer, men at myndighederne tager stilling til deres kvalitet.

Som Hvidbogen foreligger det nu, skal hver enkelt producent eller importør søge om registrering af de kemiske stoffer hos myndighederne.

Hvis Kommissionen, mod Forbrugerrådets, ønske fortsætter med tilladelse af markedsføring af CMR + hormonforstyrrende + allergifremkaldende kemikalier bør det beskrives, hvordan Kommissionen vil danne sig et realistisk billede af, hvilke kemikalier befolkningen og miljøet udsættes for. Hvis myndighederne kigger på hvert enkelt produkt isoleret, vil man ikke komme til at se på alle de andre steder i det omgivende miljø, hvor forbrugeren bliver udsat for det pågældende stof. Det er derfor nødvendigt at vurdere udsættelsen for et kemikalie set over alle de produkter, som kemikalien indgår i og at tage hensyn til evt. additiv effekter fra andre kemikalier.

6. Tiltag 6C: Oprettelse af en task force, der skal gennemgå de foreliggende data

Det bør beskrives nærmere, at man ved benyttelse af QSAR kan få en lettere og hurtigere klassificering af de kemiske stoffer.

9. Oplysning af offentligheden

Hvidbogen beskriver, at Kommissionen erkender forbrugernes ret til at vælge. Forbrugerrådet mener kun at denne ret er opfyldt ved at forbrugeren kan vælge mellem sikre produkter og at dette afsnit skal indholde en beskrivelse af at alle produkter skal indeholde fuld varedeklaration mht til indholdet af kemiske stoffer.

Oplysninger om indhold af kemi bør sætte forbrugerne i stand til at bedømme, om et produkt er bedre end et andet. Hvis forbrugeren skal have nogen mulighed for at vælge, bør det beskrives meget mere konkret i strategien, hvordan man vil mærke produkter, hvis de fx er på Listen over Uønskede Stoffer, OBS-listen eller lignende. Derudover bør der være fuld deklaration på samtlige produkter, hvilket kan indskrives i kapitel 9.

Tiltag 9A: Adgang for interesserede parter til ikke-fortrolige oplysninger i databasen for det nye system

Det skrives, at alle interesserede parter, herunder offentligheden og små og mellemstore virksomheder, bør have adgang til ikke-fortrolige oplysninger i en central database. Det er Forbrugerrådets opfattelse, at alle oplysninger bør være tilgængelige også for forbrugerne.

Venlig hilsen

Heidi Søsted
Cand. pharm.

Forbrugerstyrelsen
BioTIK-Sekretariatet
Amagerfælledvej 56
2300 København S

Camilla Udsen
Dok. FBR Lib:2970.1/ph

5. april 2002

Høring om meddelelse fra Kommissionen om biovidenskab og bioteknologi - En strategi for Europa - KOM(2002) 27

Forbrugerstyrelsen har med brev af 13. marts 2002 (Sag 2001-125/1-241/PS) fremsendt Kommissionens meddelelse om "Biovidenskab og bioteknologi - En strategi for Europa" med anmodning om eventuelle bemærkninger.

Forbrugerrådet kan tilslutte sig, at biovidenskab og bioteknologi skal være med til, på et etisk grundlag, at fremme samfundsmæssige mål om en bæredygtig udvikling og en forbedring af velfærden og sundheden ud over de samfunds- og erhvervsøkonomiske fordele. Det er imidlertid vigtigt altid at holde en risikovurdering op mod en samfundsnyttevurdering. I beslutningerne skal der desuden tages højde for det individuelle perspektiv, fordi fordelene for den enkelte ikke nødvendigvis er ensbetydende med fordele på samfundsniveau. Den samlede vurdering skal altid vægtes mod alternativer.

Udviklingen rummer mange muligheder og fordele, både samfundsmæssigt og for den enkelte borger og forbruger. Forbrugerrådet må dog påpege vigtigheden af anvendelse af forsigtighedsprincippet, både fordi udviklingen går så hurtigt, og fordi konsekvenserne kan være svære at forudsige.

Forbrugerrådet er tilfredse med, at det eksisterende moratorium vedrørende udsætning af genmodificerede planter og den relativt intense offentlige debat i Europa har været med til at nuancere diskussionerne og sikre, at udviklingen ikke udelukkende blev styret af erhvervsinteresser.

Forbrugerrådet har følgende generelle kommentarer til Kommissionens strategi.

Bioteknologisk forskning

Forbrugerrådet mener, at et højt niveau af forskningen inden for biovidenskab og bioteknologi generelt bør sikres ved en erhvervsuafhængig, åben og langsigtet offentlig forskning. Tværfaglige emner som fødevarerikkerhed, økologiforskning, konsekvenser af GMO, forbrugeraspekter, bioetik og biodiversitet bør prioriteres, ligesom undersøgelses- og behandlingsmulighederne inden for sundhedsområdet skal prioriteres højt. Forbrugerrådet mener, at finansieringskilder til forskning i alle tilfælde bør være gennemskuelige og tilgængelige, og derfor skal videnskabsfolk altid oplyse deres finansieringskilder i forbindelse med offentliggørelse og præsentation af videnskabeligt arbejde.

Der er efter Forbrugerrådets opfattelse stort behov for åbenhed fra forskningsverdenen og behov for, at problemstillinger og beslutninger lægges ud og diskuteres bredt i samfundet.

Reguleringen af genmodificerede organismer

Forbrugerrådet mener, at principperne, der skal ligge til grund for reguleringen af genmodificerede organismer skal være:

- en åben og gennemskelig beslutningsprocedure
- inddragelse af offentligheden via en høringsrunde
- en vurdering af de enkelte sager på grundlag af videnskabeligt baserede risikovurderinger, etiske hensyn, forsigtighedsprincippet og hensynet til en bæredygtig udvikling
- sporbarhed og mærkning

Det er vigtigt for tilliden til reguleringen, at det videnskabelige grundlag for en risikovurdering af GMO'er altid gøres offentligt tilgængeligt. Den Europæiske Gruppe vedrørende Etik (EGE) eller et rådgivende plante/fødevareretisk råd bør inddrages i generelle etiske overvejelser.

En eventuel fremtidig tilladelse til dyrkning af GMO-afgrøder i Europa vil skabe ekstra problemer med GMO-forurening af GMO-frie, herunder økologiske, råvarer. Det er derfor nødvendigt, at der fastsættes sikkerhedsafstande mellem marker dyrket med GMO-afgrøder og marker med GMO-fri afgrøder. Det er i den forbindelse afgørende for Forbrugerrådet, at forpligtelsen til at overholde sådanne afstande påhviler de landmænd, som ønsker at benytte sig af den nye teknologi. Endvidere mener Forbrugerrådet, at det er vigtigt, at der fastsættes regler for utilsigtet forurening med GMO'er, som også er rettet mod foranstaltninger til forebyggelse af forurening.

Forbrugerrådet er bekymret for utilsigtede effekter af gensplejsede planter på miljøet. Når miljøpåvirkninger vurderes, skal de forventede langsigtede konsekvenser vægte højest. Det grundlæggende princip i en specifik GMO bør altid evalueres i et langsigtet perspektiv ud fra generelle biologiske overvejelser, eksempelvis udvikling af resistens hos skadedyr, ukrudtsplanter eller mikroorganismer, overførsel af resistensgener eller påvirkninger af biodiversitet og grundvand.

Fødevarer med indhold af genmodificeret materiale

Et væsentligt krav til gensplejsede fødevarer må være, at sundheden og sikkerheden er undersøgt til bunds, så der ikke er nogen risiko for forbrugeren. Risikovurderingen bør omfatte både de tilsigtede og utilsigtede effekter. En sundhedsmæssig vurdering af specifikke GMO'er bør efter Forbrugerrådets mening ligeledes omfatte langsigtede konsekvenser, herunder risiko for udvikling af allergi og intolerance mod "nye" proteiner.

Forbrugerrådet mener, at alle gensplejsede fødevarer og fødevaringredienser skal mærkes, så forbrugerne sikres et frit valg. Mærkningen bør efter Forbrugerrådets opfattelse omfatte tilsætningsstoffer og afledte produkter, som ikke kan påvises i produktet. Dette kan være olier el.lign. fra GM-planter eller kød og mælke fra dyr fodret med foder, der indeholder GMO. En sådan mærkning er den eneste måde, forbrugerne sikres en reel mulighed for at vælge teknologien til eller fra.

Det er af afgørende betydning, at der fokuseres på udvikling af standardiserede metoder til påvisning af GMO. I den forbindelse opfordrer Forbrugerrådet igen til, at der tænkes langsigtet og tages højde for et forventet fremtidigt større antal forskelligartede GMO'er, der skal testes for. En mulighed kunne være en obligatorisk "genetisk mærkning" af nye GMO'er med et universelt

genetisk "fingeraftryk", som vil simplificere påvisningen. Fordele og ulemper ved et sådant krav bør overvejes.

Sundhed

Der knytter sig mange muligheder til at foretage genetisk test eller gendiagnostik, men bestemt også mange problemstillinger, som skal afklares. Der er sygdomme, som kan forebygges eller behandles ved brug af gentest, men det giver også mulighed for at teste raske mennesker for sygdomme, som måske ikke kan behandles. Det får nogle konsekvenser for vores opfattelse af sundhed, sygdom og livskvalitet, som er meget vanskelige at overskue konsekvenserne af. Der til knytter sig problemstillinger vedrørende beskyttelse af individet, hvem kan sælge sådanne gentest, priser, sikkerhed m.v.

I forbindelse med en gentest og gendiagnostik er rådgivningen en meget vigtig funktion. Det gælder rådgivning inden en test foretages med hensyn til f.eks. konsekvenser både for den pågældende selv, men også for familien. Når en test er foretaget, er fortolkningen og rådgivningen ligeledes en meget vigtig del, som der bør stilles formelle krav til.

Farmakogenetik er et andet område, hvor der er store muligheder, og det kan forbedre livskvaliteten for mennesker, som er afhængige af medicin, således at de modtager en meget mere præcis og individuel tilpasset medicinering end i dag.

Genterapi er også en behandlingsform, som ser ud til at rumme mange muligheder for mennesker med svære sygdomme i familien, og på længere sigt kan genterapi også anvendes præsymptomatisk. Der er således mange mennesker, som kan blive hjulpet af de muligheder, som genterapien giver. Der er dog også mange risici forbundet med behandlingen. Her tænkes bl.a. på genterapi på fosteret med risiko for at påvirke kønscellerne. Der tænkes også på teknikkerne til at indsætte generne i kroppen ved anvendelse af virus. Det er selvfølgelig problemstillinger, som må afklares, inden det tages i anvendelse.

Der må stilles krav om evidensbaseret viden inden disse undersøgelses- og behandlingsmuligheder tages i anvendelse.

Retten til ikke at vide bliver udfordret med disse undersøgelses- og behandlingsmuligheder. Når en person bliver undersøgt, afdækkes der en viden, som er relevant også for personens nærmeste, men de ønsker ikke nødvendigvis denne viden. Det skal diskuteres, hvordan denne situation skal håndteres, og hvordan vi så vidt muligt sikrer, at mennesker stadig kan blive fri for viden, som de ikke ønsker. Der er en uoverensstemmelse mellem mulighederne for at aflæse risici i generne og behandling af sygdomme. Behandlingsmulighederne halter indtil videre bagefter.

Der er allerede nu uddelt vidtgående patenter på grundlæggende processer og på centrale gensekvenser. Vi kan frygte, at dette vil hindre adgang til at udnytte viden og gøre behandlinger utilgængelige økonomisk set, hvilket ikke er i forbrugernes interesse. Fra politisk side bør der sikres adgang til udnyttelse af såvel viden som behandlingsmuligheder.

Inddragelse af befolkningen

Forbrugerrådet mener, at offentligheden bør inddrages i debatten om bioteknologi i så høj grad som muligt, bl.a. ved let tilgængelig information og debatfora på internettet. I den forbindelse opfordrer Forbrugerrådet til, at der afsættes ressourcer til udbredelse af kendskabet til disse in-

ternersteder samt til ansættelse af faguddannede folk til formidling af viden om biovidenskab og bioteknologi.

Forbrugerrådet understreger, at det er vigtigt, at information om området spredes i samfundet, og at vanskelige spørgsmål debatteres på alle samfundsniveauer. Den offentlige debat indgår i Aktion 13 som et underpunkt. Forbrugerrådet kunne godt ønske sig, at punktet kom til at fremstå mere tydeligt og gerne integreres i hele handlingsplanen.

Med venlig hilsen

Camilla Udsen

Cand.techn.al.

Notat - Europaudvalgets møde 22. november 2002

Pkt. 8. Konkurrencepolitik: Forslag til Rådets Forordning om gennemførelse af konkurrencereglerne i traktatens artikel 81 og 82 og om ændring af forordning (EØF) nr. 1017/68, (EØF) nr. 2988/74, (EØF) nr. 4056/86 og (EØF) nr. 3975/87 (gennemførelsesforordning til traktatens artikel 81 og 82).

Generelt er Forbrugerrådet positive over for en decentralisering, der betyder en mere effektiv overvågning af markedet og en bedre håndtering af de konkurrencemæssige problemer. En god og sund konkurrencesituation er grundlæggende for et velfungerende marked. Et velfungerende marked er grundlæggende for en god forbrugersituation. Det er dog Forbrugerrådets opfattelse, at hvis en decentralisering faktisk skal medføre, at konkurrencen bliver mere effektiv, er det nødvendigt at sikre, at de nationale konkurrencemyndigheder har kompetencerne og ressourcerne til at håndtere sagerne kompetent, uvildigt og effektivt.

Dette vil kræve, at samtlige europæiske lande, inklusive de nye ansøgerlande, har kompetencerne til at udføre disse opgaver optimalt og ensartet.

Det vil kræve, at det sikres, at de nationale myndigheder ikke handler ud fra hensyn til nationale interesser, men ud fra, hvad der bedst sikrer en god konkurrencesituation.

Og det vil kræve, at konkurrencemyndighederne har de nødvendige ressourcer til at håndtere den øgede sagsmængde effektivt. Set fra forbrugersynspunkt vil det være dybt problematisk, hvis vi ender i en situation, hvor f.eks. sager af mindre omsætningsmæssigt omfang, som evt. kun dækker mindre geografiske områder, bliver nedprioriteret. Denne type "lokale" sager, typisk sager inden for servicevirksomhed - f.eks. prisaftaler mellem køreskolelærere - er ofte af stor betydning for forbrugerne i det pågældende område, da markedet her er meget mere begrænset, end man ser det i andre sager.

Forbrugerrådet er altså positive over for målsætningen i forslaget, men skal opfordre til, at man sikrer, at de nationale konkurrencemyndigheder har kompetencer, uvildighed og ressourcer til at sikre, at decentraliseringen rent faktisk medfører en bedre og mere effektiv indsats på konkurrenceområdet.

Notat - Europaudvalgets møde 22. november 2002

Pkt. 3. Forslag til Europa-Parlamentets og Rådets forordning om genetisk modificerede fødevarer og foderstoffer, KOM(01)425 - politisk enighed / åben debat.

Det danske formandskab har fremlagt en række kompromisforslag for bl.a. at imødekomme Europa-Parlamentet. Imidlertid er ikke alle Parlamentets ændringsforslag imødekommet. Forbrugerrådet støtter Parlamentets ændringsforslag, men mener samtidig, at mærkningsforslaget alt i alt indeholder en række forbedringer for forbrugerne. Foder er blevet omfattet af mærkningsreglerne, de afledte produkter (sukker, olie mv.) er omfattet, og sporbarhedssystemer bliver etableret. Forbrugerrådet ser derfor gerne, at forslaget bliver vedtaget under det danske formandskab.

Forbrugerrådet vil gerne kommentere følgende punkter i kompromisforslaget, der afviger fra Parlamentets ændringsforslag og/eller Forbrugerrådets holdning:

• **Mærkning af animalske produkter fra GMO-fodrede dyr**

De animalske produkter er ikke omfattet af forslaget til mærkningsregler. Forbrugerrådet mener, at disse produkter også skal mærkes, dels fordi dette er den eneste mulighed for at give forbrugerne en reel mulighed for at til- eller fravælge selve teknologien, og dels fordi langt størstedelen af de GM-afgrøder, der på nuværende tidspunkt er aktuelle for dyrkning, er foderafgrøder. Forbrugerrådet vurderer dog, at det på nuværende tidspunkt er urealistisk at få gennemført dette krav på EU-plan og foretrækker derfor en vedtagelse af mærkningsregler, der er bedre end ingen regler, fulgt op af en senere stramning af reglerne. Hvis reglerne vedtages, som de ser ud nu, er det af afgørende betydning, at den danske regering arbejder for en senere stramning.

• **Indhold af ikke-godkendte GMO'er**

Kompromisforslaget indeholder en overgangsordning for tilladelse af utilsigtet eller teknisk uundgåelig iblanding af GMO'er, der kun er risikovurderet. Forbrugerrådet accepterer ikke, at ikke-godkendte GMO'er tillades i foder og fødevarer, men kan dog acceptere det, så længe det kun er en overgangsordning rettet mod de GMO'er, der på nuværende tidspunkt afventer en evt. godkendelse i EU. På længere sigt kan det ikke accepteres.

• **Grænseværdi for indhold af godkendte GMO'er**

Parlamentet har foreslået en grænseværdi for indhold af godkendte GMO'er på 0,5%, hvorimod kompromisforslaget holder fast i Kommissionens oprindelige forslag på 1%. Forbrugerrådet støtter generelt, at grænseværdien sættes så lavt som muligt og vil i den forbindelse desuden gerne henvise

til det brev, som en række organisationer, herunder Forbrugerrådet, har sendt til fødevareministeren den 18. november 2002 vedr. såsædsdirektivet. Essensen i brevet er en argumentation for vigtigheden af, at grænseværdien i såsæd sættes så lavt som praktisk muligt og ikke, som det foreslås, på 0,3-0,7% (afhængig af planteart). Grænseværdierne bliver behandlet ved et møde i den stående komité for såsæd og plantemateriale og bliver således ikke politisk drøftet. Tilsyneladende er Kommissionens forslag på 0,3-0,7% fremkommet ved at regne baglæns fra et indhold på 1% i det endelige produkt under forudsætning af, at forureningsbegrænsende foranstaltninger anvendes overalt i kæden. Der argumenteres i brevet for, at dette er den forkerte strategi, og det foreslås i stedet, at grænseværdien sættes så lavt, som det i praksis har vist sig muligt. Praksis indtil nu har vist, at det er muligt at holde GMO-niveauet i såsæd under 0,1%, hvilket i øvrigt også er det niveau, der arbejdes med i forbindelse med den danske frivillige handlingsplan til GMO-frihed i økologisk foder.

En grænseværdi på 0,5% i de færdige produkter ville være umulig at overholde, hvis grænseværdien for såsæd sættes til 0,3-0,7%. Selv en grænseværdi på 1% ville være svær at overholde, da der er en alt for lille sikkerhedsmargin til forurening pga. krydsbestøvnig og under transport, opbevaring, produktion mv. I sig selv kan Forbrugerrådet godt acceptere en grænseværdi i foder og fødevarer på 1%, men vi frygter, at den kan benyttes som en bagvej til at vedtage alt for høje grænseværdier i såsæd på 0,3-0,7% uden videre debat. Derfor vil Forbrugerrådet gerne opfordre til, at såsædsproblematikken tages op under landbrugsministermødet den 27.-29. november.

Fødevareminister Mariann Fischer Boel
Holbergsgade 2
1057 København K

18. november 2002

Kære Mariann Fischer Boel

Vedr: GMO-forurening af såsæd (Sanco 1542/02)

Undertegnede organisationer har set dit venlige svar af 20. september, til brev fra Greenpeace af 26. august 2002, omkring problemet med GMO-forurening af såsæd. I betragtning af den alvorlige situation er det ikke tilstrækkeligt blot at følge sagen nøje. I modsætning til EU's øvrige GMO-lovgivning, som direkte påvirkes, unddrager såsædsdirektivet sig, som situationen er nu, demokratisk behandling. Så selvom der pt. blot er tale om et arbejdsdokument, skal der reageres nu for at forhindre en ødelæggende GMO-forurening på 0,3-0,7% af almindelig såsæd. GMO-forurening af såsæden vil helt grundlæggende skabe ødelæggende forhindringer for almindeligt GMO-frit landbrug – og i særdeleshed for økologisk landbrug¹ – og dermed både afskære forbrugerne fra et reelt valg og resultere i storstilet GMO-forurening i miljøet. På denne baggrund vil de undertegnede organisationer på det kraftigste opfordre ministeren til at sikre, at såsæden forbliver GMO-fri (0>0,1%).

GMO-forurening af såsæden vil medføre storstilet udsættelse af GMO på marker, hvorfra GMO spredes videre i naturen med uforudsigelige miljømæssige konsekvenser. GMO i såsæden vil også have overordentligt alvorlige konsekvenser for planteavlere, fødevareproducenters og forbrugeres mulighed for at kunne fravælge GMO. Konsekvenserne af GMO-forurening af såsæden er følgelig et alt for alvorligt spørgsmål til at kunne overlades alene til en embedsmandskomité. Der bør under rådsmødet 27.-29. november findes en mere demokratisk beslutningsprocedure for dette spørgsmål. Undertegnede organisationer henstiller på det kraftigste til, at såsæden fortsat holdes GMO-fri indtil detektionsgrænsen 0>0,1%. I modsat fald vil de negative konsekvenser af såsædsforureningen være enorme.

Omfattende GMO-forurening

Af de fire GMO-afgrøder (soja, raps, majs og bomuld) har raps og majs betydning i EU. Ca 10% af EU's marker er dyrket med disse to afgrøder. På dette ca 8 mio. hektar store areal ville der, hvis Kommissionens forslag om GMO-forurening af såsæd bliver vedtaget, blive dyrket næsten 7000 mio GMO-planter – vel at mærke på markerne hos de landmænd, som har valgt almindeligt GMO-frit landbrug.

Undergraver udsætningsdirektivet 2001/18

Ifølge udsætningsdirektivet skal GMO'er udsat i naturen, efterfølgende kontrolleres og overvåges således, at GMO'er kan trækkes tilbage, hvis der på trods af risikovurderingen alligevel viser sig at være fare for miljø eller sundhed. Overvågning og tilbagetrækning af de 7000 mio planter, der ifølge såsæds forslaget vil blive udsat, vil derimod være umuligt.

---

¹ I ministerens svar af 20. september 2002 til brev fra Greenpeace af 26. august 2002 henvises der til, at økologisk såsæd reguleres af økologiforordningen (2092/91), hvorfra det formentligt skulle forstås, at GMO-forurening af almindelig såsæd efter din vurdering ikke vil påvirke økologisk planteavl. I den forbindelse skal der gøres opmærksom på følgende:

- Der er ikke økologisk såsæd til rådighed for alle afgrødetyper. Dette er fortsat tilfældet for majs, som er en af de afgrøder, som særligt vil blive påvirket af GMO-forurening.
- For de afgrøder, hvor der er økologiske såsæd til rådighed, skal det erindres, at det der er tale om er, at man ved økologisk dyrkning opformerer en økologisk 2. generation såsæd på baggrund af en almindelig (u-økologisk) 1. generation. Det GMO indhold, der forefindes i 1. generation, vil bestemt ikke mindskes i 2. generation – snarere tværtimod. Så selv når 2091/91 for alvor føres ud i livet, vil GMO-forurenet såsæd forhindre økologisk landbrug.
- Det at skaffe denne 2. generations økologisk udsæd, er så problematisk, at kommissionen pt. arbejder på at forlænge den nuværende dispensation fra bestemmelserne 2092/91 indtil udgangen af 2003.

GMO-forurening af almindelig såsæd vil følgelig have direkte og ødelæggende indvirkning på økologisk landbrug. GMO på økologiske marker vil ikke blot reducere værdien af afgrøden, men vil for den enkelte landmand formentlig betyde, at økologi tilskuddet skal tilbagebetales.

Undergraver forordningerne om sporing og mærkning af foder og fødevarer

Hvis 0,3-0,7% af forureningen foregår, allerede før landmanden sår, vil det ifølge EU's egne videnskabelige vurderinger blive svært at overholde selv Kommissionens høje grænseværdi i det endelige produkt på 1%. (side 9 i vedlagte Memorandum).

Undergraver kommende regler om sameksistens og erstatningsansvar

Der er både i Danmark og EU-regler undervejs, som skal sikre, at GMO-landbrug (hvis det tillades) ikke resulterer i ødelæggende forurening af almindeligt og økologisk landbrug. I denne sammenhæng skal også erstatningsansvaret for de økonomiske skader forårsaget af GMO-forurening fastlægges. GMO-forurening i såsæden har direkte sammenhæng med, hvorvidt det er muligt for almindeligt landbrug at overleve i "sameksistens" med GMO-landbrug, og hvorvidt planteavlerne vil kunne søge erstatning for GMO-forurening når der allerede i såsæden har været 0,3-0,7% GMO-forurening.

Samfundsøkonomisk dyrt

Europæiske forbrugere vil have GMO-fri fødevarer, hvorfor det i den danske og europæiske fødevarerektor er standard kun at benytte ingredienser med GMO-indhold omkring detektionsniveauet (0,1%). Med 0,3-0,7% GMO allerede i såsæden, hvortil kommer GMO-indhold fra krydsbestøvning på marken, GMO-forurening fra høstmaskiner, og sammenblanding under tørring, opbevaring, transport og produktion, vil den råvare, planteavlerne leverer, være på lige under 1% GMO. Selv dette niveau vil, ifølge EU's Joint Research Centre (JRC), kun kunne opnås, hvis planteavlerne ændrer dyrkningspraksis. Der vil dog således ikke være nogen sikkerhedsmargin tilbage for foder- og fødevarerproducenterne, der skal undgå, at det færdige produkt overskrider den endelige grænseværdi. GMO-forurening af såsæden vil derfor formentlig medføre, at planteavlere selv vil skulle dække ekstraomkostninger til først at teste såsæden, og derefter deres afgrøder, for at kunne opnå kontrakt med producenterne. Producenterne vil ligeledes blive påført ekstraudgifter til kontrol og adskillelse. Begge led vil formentlig endvidere have omkostninger til forsikringer til at dække tab i tilfælde af, at deres anstrengelser mislykkes. Hertil skal lægges myndighedernes omkostninger i forbindelse med kontrol og certificering. En samfundsøkonomisk konsekvensvurdering af direktivforslaget bør endvidere tage følgende i betragtning:

- Det vil givetvis være samfundsøkonomisk billigere at GMO-teste nogle få tons såsæd end at teste flere hundrede tons afgrøder.
- Ved detektionsniveau (0%-0,1%) skal der kun testes med den billige kvalitative test. Hvis der derimod tillades 0,3%-0,7% GMO, skal den dyrere kvalitative test benyttes.
- Når såsæden er ren, vil det i områder hvor der ikke dyrkes GMO formentlig være tilstrækkeligt med stikprøve kontrol. Hvis der derimod tillades 0,3%-0,7% i såsæden, skal afgrøden kontrolleres i hvert eneste led – igen med de dyrere kvantitative test.
- Alvorlig forringelse af den økologiske landbrugsproduktions udviklingsmuligheder.

Disse samlede omkostninger vil langt overgå ekstraomkostningerne ved at pålægge frø-industrien at levere såsæd uden GMO-forurening. Også af samfundsøkonomiske hensyn er det derfor langt at foretrække, at GMO-forurening af såsæd holdes på detektionsniveauet (0% > 0,1%).

Ingen praktiske problemer med 0,1% grænseværdi i såsæd

Frøpartier bliver allerede testet for GMO-indhold, og der har i løbet af de sidste par år kun været få ladninger, hvor GMO-indholdet har oversteget 0,1% - selv når såsæden kom fra GMO-producerende lande som Canada og USA. Frø-industrien tilkendegiver selv, at de uden problemer vil kunne levere såsæd med GMO-indhold under 0,1%. Kommissionen har i sit forslag regnet bagud med udgangspunkt i forslaget om 1% bagatelgrænse i de endelige produkter. Fra dette udgangspunkt er 0,3-0,7% grænseværdierne for GMO i såsæden sat så højt, som det – hvis hele landbruget, foder- og fødevarerindustrien benytter forureningsbegrænsende foranstaltninger – ville være teknisk muligt. Vi foreslår i modsætning hertil at sætte grænseværdien så lavt, som det i praksis har vist sig muligt.

Forbruger- og miljømæssige konsekvenser

GMO-forurening af såsæden vil medføre, at mange producenter i praksis vil få svært ved at overholde grænseværdien i det endelige produkt. Det kan følgelig forventes, at mange producenter vil opgive at levere de GMO-fri varer forbrugerne efterspørger, og således mindske forbrugernes valg.

Undertegnede organisationer kan ikke udlægge Kommissionens forslag anderledes end, at man bevidst søger at fratage planteavlere, producenter og forbrugere deres frie (fra)valg overfor GMO-fødevarer.

Hvis det lykkedes at fratage forbrugerne deres frie valg, vil det kun kunne medføre, at der dyrkes mere GMO med de deraf følgende alvorlige miljøproblemer.

Af hensyn til miljø, landbrug, forbrugere og økologi henstiller undertegnede organisationer på det kraftigste til at ministeren sikrer, at såsæden forbliver GMO-fri. Undertegnede organisationer opfordrer derfor landbrugsministrene ved rådsmødet 27.-29. november til at placere dette alvorlige spørgsmål under en mere gennemskuelig beslutningsprocedure, der inddrager Europaparlamentets folkevalgte.

Det kan desuden sikres, at der ikke tillades over 0,1% GMO i såsæden, hvis grænseværdien for GMO i de endelige fødevarer fastsættes til 0,5%.

Undertegnede organisationer vil meget gerne, ved et eventuelt møde, orientere mere grundigt omkring problemstillingerne².

Med venlig hilsen

Forbrugerrådet
Danmarks Naturfredningsforening
Greenpeace
Økologisk Landsforening
NOAH
Danmarks Aktive Forbrugere
Biodynamisk Forbrugersammenslutning
Grønne Familier
Landsforeningen Praktisk Økologi

Dan Belusa
Greenpeace
dan.belusa@nordic.greenpeace.org
Tlf.: 3393 8660/5132 7911

---

² Foruden de vedlagte bilag bygger vurderingen her i brevet på følgende baggrundsmateriale:
EU-Kommissionen (2001) "Opinion of the Scientific Committee on Plants concerning the adventitious presence of GM seeds in conventional seeds" SCP/GMO-SEED-CONT/002-FINAL 13 marts 2001.
EU's Miljøagentur (2002) rapport nr 28 "GMOs: The significance of gene flow through pollen transfer".
EU's Joint Research Centre (2002) "Scenarios for co-existence of genetically modified, conventional and organic crops in European agriculture".
Soil Association (2002) "Seeds of Doubt"